

Чи допоможе встановлення відповідальності за де-факто умисне спричинення тяжких наслідків в результаті автотранспортних пригод з метою профілактики вчинення таких злочинів? Відповідь неоднозначна. Але неодмінно матиме ефект притягнення до відповідальності за цією нормою конкретних індивідів, що буде належною демонстрацією кінця безкарності «автомажорів» та забезпечить відновлення справедливості, чого наразі вкрай потребує суспільство.

ПІДГОРОДИНСЬКИЙ В. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент

**ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА КРИТИКУ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІ ПІДСТАВИ
КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

Згідно Указу Президії Верховної Ради № 1432-11 від 10.12.1985 р. КК УРСР 1960 р. доповнено статтею 134-1 «Переслідування громадян за критику».

В сучасній науковій літературі нечасто згадується про вказаний склад злочину. Вважаємо, що даремно, оскільки сьогодні активна свідома позиція працівника на підприємстві у відстоюванні власних прав як і діяльність інститутів громадянського суспільства у контролі державної влади призводять до спротиву із боку роботодавців та держави. Слід хоча б згадати включення ЗУ від 23.03.2017 р. № 1975-VIII фізичних осіб, діяльність яких пов'язана із протидією корупції, до суб'єктів, на яких поширюється дія ЗУ «Про запобігання корупції». Вказаний акт міжнародною спільнотою визнано «кроком назад» у демократичному розвитку, а вітчизняними правознавцями таким, що «є юридично невизначеним, суперечить конституційному праву на свободу об'єднань, принципу рівності та забороні обмежень за ознакою виду діяльності, невтручання в особисте життя» [1]. Якщо такі заходи вживаються щодо «борців проти корупції» законодавчим органом та керівником держави, які згідно ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції» (що діяв до 14.10.2014 р.) належали до «загальних суб'єктів протидії та запобігання корупції», то як звичайний працівник, який відстоює свої права, може захистити себе від переслідування із боку роботодавця за критику.

Наприклад, А. Вишневський 15.06.2015 р. у виступі на конференції у ВС України вказав, що українська адвокатура потребує нагального реформування, а її престиж страждає від низьких етичних стандартів,

висловив інші критичні зауваження на адресу Національної асоціації адвокатів України (надалі – НААУ) за її інертність і відсутність зацікавленості у реформі цього інституту.

24.06.2015 р. НААУ закликала всі КДКА регіонів та рад адвокатів регіонів зайняти «активну позицію» щодо таких виступів. Додатково НААУ направило звернення до Голови КДКА Київської обл. з проханням порушити дисциплінарне провадження проти адвоката А. Вишневського, а III З'їзд адвокатів України звернувся до всіх вищих органів державної влади України з осудом виступу А. Вишневського та із «пропозицією звільнити» його із посади директора Координаційного центру з надання правової допомоги Мінюсту України [2].

Цей випадок набув розголосу через публічність критики із боку держави в особі Мінюсту у бік НААУ (хоча спрямованість критики за природою вказаних органів мала б бути протилежною), проте кількість таких випадків переслідування за критику, які залишились поза увагою ЗМІ та громадськості є невідомою, оскільки вони не набувають статусу «правового спору».

Вироком Сторожинецького райсуду від 15.11.2015 р. Особу 3, як керівника Держземагенства цього ж району, засуджено за ч. 1 ст. 172 КК України. Особа 3, поклав на юрисконсульта Особу 5 обов'язки державного реєстратора, хоча вона не виконувала вказаних обов'язків ні фактично ні згідно посадової інструкції. Після перевірки прокуратурою, Особі 3 внесено подання з вимогою про усунення порушення вимог законодавства. Проте Особою 3 замість виправлення допущених порушень законодавства винесено догану Особі 5. Не погоджуючись із вказаним дисциплінарним стягненням, Особою 5 подано декілька скарг у вищі органи влади на дії Особи 3, а потім оскаржено дії останньої до суду. Через вказані скарги Особу 5 звільнено Особою 3 [3]. Подібні випадки є лише виключенням із існуючої юридичної практики, а цей випадок, обумовлений більше професійною обізнаністю потерпілої особи під час захисту своїх трудових прав, а ніж дією механізмів правового захисту від критики.

Згідно ст. 134-1 КК УРСР 1960 р., «умисне ущемлення посадовою особою прав і охоронюваних законом інтересів громадянина, зв'язане з переслідуванням його за подачу в установленому порядку пропозицій, заяв, скарг або за критику, що міститься в них, а так само за виступ з критикою в іншій формі» створювало склад злочину. Вказана підстава кримінальної відповідальності забезпечувала роботодавців від грубого порушення прав працівників. У діючому КК України відсутні подібні склади злочинів, а у випадках коли порушення трудових прав за критику призводить до незаконного звільнення, яке набуває публічного розголосу, то такі дії кваліфікуються заст. 172 КК України. Діюча редакція ч. 1 ст. 172 КК України визначає вказаний склад злочину як «Незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів чи у зв'язку з повідомленням ним про порушення вимог ЗУ «Про засади

запобігання і протидії корупції» іншою особою, а також інше грубе порушення законодавства про працю —». Можливі випадки звільнення через повідомлення про корупцію пов'язані із правом працівника повідомляти керівника роботодавця або органи державної влади про корупційні правопорушення. Проте працівник у скарзі, повідомленні, заяві може повідомити як про управлінські недоліки у діяльності інших працівників так і про вчиненні ними корупційних правопорушень. Повідомлення про корупційне правопорушення за змістом є лише різновидом звернень, в яких може висловлюватись критика на адресу інших працівників або керівництва тобто переслідування «за критику» та за «повідомлення про корупцію» співвідносяться як «загальне» та «частина». Вважаємо, що зайвою є деталізація у ч. 1 ст. 172 КК України змісту критики, а тим більше зайвою є вказівка на назву конкретного законодавчого акту, який, втративши чинність, зробим неможливим застосування цього положень КК України в частині звільнення через повідомлення про корупцію.

У зв'язку із викладеним, пропонуємо викласти ч. 1 ст. 172 КК України України у наступній редакції: «1. Незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів чи у зв'язку з переслідуванням його за критику (пропозиції, заяви, скарги, які подано в установленому порядку або містяться у виступах), а також інше грубе порушення законодавства про працю —».

Список використаної літератури:

1. Висновок ЦППР щодо Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо особливостей фінансового контролю окремих категорій посадових осіб» від 23.03.2017 р. № 1975-VIII (підготовлено М. Хавронюком, Ю. Кириченко, схвалено Правлінням ЦППР 10.04.2017 р.): <http://bit.ly/2p9fbLU>
2. Публічна позиція ВГО «Асоціації правників України» з приводу переслідування адвоката Андрія Вишневецького: <http://bit.ly/2pRL2OC>
3. Вирок Сторожинецького райсуду Чернівецької обл. від 23.11.2015 р. по справі № 723/2851/15-к: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53726902>